

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

S PERANTIA.

Fóia literaria-besericésca.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá *franco*
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societatii de leptura si sub auspiciile superioritatii scolastice
ese de doue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecarei lune.

Aradu. 6. Apriliu, 1871.

Alaltaieri adecà in diu'a de Dominec'a Tomei, dupa finirea misei ordinaria, s'a celebratu mis'a chiamarei Spiritului Santu sub pontificarea Ilust. Sale Parintelui Episcopu diecesanu pe lãnga asistintia mai multoru presviteri. Dupa chiamarea spiritului Santu Ilust. Sa Domnulu Epis. ca presidente ordinariu a sinodului eparchialu, invita pre deputatii sinodali. de a participa la deschiderea sinodului alu doilea eparchialu, salutandui cu urmatórea cuventare de deschidere.

Venerabile Sinodu!

Amesuratu dispusetiuniloru statului nostru organu cap. 18. art. I. §. 89. am conchiamatu Dniloru, pe diu'a de astadi sinodulu eparchialu alu diecesei nóstre aradane.

Dupa rogatiunile càtra Imperatulu cerescu, Duchulu adeverului, ca se ne lumineze, si se ne conduca pe calea adeverului, cu inima plina de bucuria. Ve salutezu Dniloru! Ve salutezu iubitorulu! cu cuvintele bisericeii la serbatórea serbatoriloru, la invierea Domnului: Cristosu a inviétu!!

Eparchia nóstra aradana, in fruntea careia stà Episcopulu, carele in intielesulu canóneloru este detoriu a lucrà midilocitu si nemidilocitu. pentru religiositatea si luminarea preotimei si a poporulu, este impartita precum e cunoscutu in doue districte, si adecà in districtulu Aradului si a Oradii si este provediutà cu doue consistorie, a caror'a membri ii a pusu si asediatu increderea Vóstra, Venerabile Sinodu!

Raporturile detaiate ale respectiveloru Senate, si adecà a celui bisericescu, scolariu si epitropescu suntu pregatite si se voru substerne venerabilulu Sinodu spre pertraptare si revisiune.

Pre langa tóta nisuinti'a intru efeptuirea dispu-

setiuniloru Sinodulu din anulu trecutu, nu a fostu cu putintia a satisfacere pe deplinu detorintieloru impuse. Se arata de necesariu o durata de timpu mai indelungata pentru deplin'a si corect'a incuviintiare a intentiuniloru nóstre salutarie si pentru efeptuirea hotaririloru Statutulu nostru organu.

Domniloru! nu potu a nu atinge la acést'a ocaziune starea nóstra financiara.

In urmarea insarcinarii venerabilulu Sinodu am indreptatu càtrà preotimea si poporulu credinciosu litere pastorale in 3 Septembre 1870 sub Nru 182. pentru o contribuire directa dela credintiosi, si am provocatu comunele de marturisirea nóstra la oferte benevole; éra pre crestiniia cei binecuventati de Ddiu la daruiru singuratice.

In privintia acést'a mai departe s'a facutu provisiune, ca pe anulu solariu 1871 contribuirea eieptatà se se incaseze; ér' cu privire la ofertele benevole si daruirile singuratice pãnà acum nu suntemu in stare a referà cu tare resultatu; deci in meritulu de sub intrebare Ve poftescu, si Ve rogu Domniloru! ca in Sinodulu presinte se ne consultamu, si se dispunemu cele necesarie si potrivite.

Cestiunea comuneloru mestecate incà nu este decisa, si pretensiunile nóstre din fondurile comune bisericesci si scolarie; nu e decisa incà tréb'a in privintia monastiriloru. Totusi s'a inceputu si se urma cu succesu bunu desbaterea intre subcomisiunile ambeloru delegatiuni congressuale. Prin urmare avemu sperantia cà trebile espuse in delegatiunea carea ni stà inainte. dóra se voru complana pre cale pacinica si amicabile.

Cele espuse, ca trebile nóstre mai momentóse in cuventarea acést'a de deschidere aducendule inainte pe scurtu, cu scopu de a trage la ele binevoitórea atentiune si ingrigirea Dniloru Vóste, sesiunea presinta a

anului 1871 o declarezu de deschisa; si me rogu lui Ddieu si Tatalui cerescu; ca in desbaterile nóstre se fie intre noi voi'a buna a dragostei; se fia indurare, ca un'a se gandimu, un'a se intielegemu; nimica cu prigonire su cu marire desirta se intreprindemu. ci cu smerenia unulu pre altulu se socotimu, nu numai ale sale ci si ale altor'a dar' mai virtosu ale lui Ddieu fiescecare se cautamu. Căci asia va fi Cristosu intru noi si noi intru Cristosu. Aminu. Filip. C. II. v. 1-5.

Dupa deschidere urma predarea credintionalelor.

Il. D. Pres.: ceteste numele deputatiloru noi alesi si totu odata face cunosetu sinodului, cumc deputatiu din B. Comlosiu, Iulianu Grosescu prin telegmu si'a datu demisiunea.

Se iea la cunoscintia si presidiulu se insarcinza de a face alegere noue in cerculu vacantu.

L. Ioanescu: propune ca credintionalele noiloru deputati se se predee comisiunei verificatoria, din anulu trecut, spre verificare.

Il. D. Pres: predandu credintionalele si invitandu pe DD. deputati de a participa la siedintia de mane in sal'a comitatensa; dechiara siedintia de inchisa.

Siedintia a II-a.

Se cetesce protocolulu primei siedintie si dupa pucine observatiuni se autentica.

Domnulu Sig. Borlea: face urmatórea interpelatiune catra presidiu. Mi-a venitu la cunoscintia.

Foisiora.

Despre crescere si mai cu séma despre crescerea juneloru romane.

Ori care fia, chiaru si un'a periodica, e un'a din formele, in care se manifestza vointia comuna. — Dorintiele singurateciloru vinu in foi la cunoscintia comuna, si trebuintiele comune la cunoscintia singurateciloru. Acést'a e chemarea foiloru in organismulu socialu: nemicu nu formza mai siguru dectu ele consciintia comuna. Delocu ce aparu ideile in publicu, ele se cristalisza: cele rele remanu ale individulu si numai acele, care paru publiculu de a fi bune, capeta o valóre generala, devinu de o parte a convingerei comune.

Cele mai fundamentale trebuintie ale nóstre le aflamu pe terenulu crescerei. Zelulu, cu care se ocupa natiunea romana pretutindenea pe acestu te-

că asta vra s'a facutu o alegere de preotu in comun'a Conopu, protopopiatulu Totvaradiei. Majoritatea a alesu unu individulu in tóta privintia bine calificatu, care e totu odata si santitu. Scaunulu protopopescu concerninte 5 luni de dile a tienutu actele la sine, si in fine neavendu in catrau a susternutu actele pe langa opiniunea ca alegerea pe bas'a protestulu unei mice fractiuni din comuna se se caseze. Consistoriulu aradanu a saritu cu diece pasi si a adusu acelu decisu, c alegerea se se caseza si alesulu preotu Bacila, se se eschida dela dreptulu de a mai pot concurge la aceea parochia, va se dic a adusu unu decisu, prin care la omoritu attu materiale ctu si moralmente. Si tóte aceste s'au facutu fra a fi ascultatu, fra ase ordonă investigatiune, Acést'a este unu abusu ne mai audibilu! unu faptu care neci sub consistoriulu trecutulu nu sa intemlatu, asia cev'a déca sar suferi va aduce mortea consistoriulu.

Dreptu acea rogu presidiulu se dee deslucire:

In ctu este dreptu aceea că asta-vra in comuna Conopu s'a alesu unu preotu si scaunulu protopopescu numai peste 5 lune a trimisu actele consistoriulu?

In ctu e dreptu aceea, că consistoriulu la rogarea minoritati a casatu alegerea intréga, fra a ascultă pre preotulu alesu, fra a ordonă investigatiune?

La tóte aceste me rogu ca in 3 dile se capatu deslucire, cu attu mai vertosu de rece voiu se

renu, e destula dovda despre acést'a: o semte ori-care dintre noi, cumc aici suntemu, unde nu ar' trebui se fimu. La privirea de antaiu-ar pare omulu. c ast'a ar' fi o blama pentru noi. Din contra! — acést'a e unu complimentu: ni-o spunemu ensi-ne, cumc voimu a ne cultiva. — Pusetiunea nóstra sociala in complecsulu popóreloru europene ni impune adi tocmu asia acést'a activitate, cum ni-a impusu in trecutulu lips'a ei.

De facu cateva reflexiuni asup'r'a acestui obiectu, o facu dar' cu convingerea, cumc nu facu, dectu ce ar' fi facutu si altii, sperandu adeca, cumc voi află pretutindenea pareri facia cu acestu obiectu. Convinu aceste pareri cu ale mele ori ba: ast'a va resulta necesariu din valórea loru intrinseca.

In stadiulu primitivu, ba chiaru si in stadiile mai inaintate a desvoltarei spirituale crescerea e necunoscuta. Parintii si-crescu copii fara se se int-rebe: spre ce? pentru ce? — si cum? — Ast'a nu

propun un proiect de concludere în privința acestei pentru împiedicarea abuzurilor pe viitoriu.

D. Președinte: declară că la interpelarea lui Borlea va da răspuns în timpul celui mai scurt, așteptându-se înaintea ven. sinodu toate documentele referitoare la această cauză.

Buneiu: subscrie o petiție a tinerului Alexandru Crăciunescu cleric de cursul primu, prin care cere permisiune de a putea face cursurile teologice în doi ani.

La propunerea deputatului Borlea se predă comisiunii petiționare.

Cosma: cere petiția deputatului din Beiuș G. Borha unde cere licența de a putea rămâne acasă până peste 8 zile, fiind îngreoiat cu afaceri oficiale.

Licența cerută i se acordă.

D. Președinte: înșușă mai multe petiții, dintre care una e subscrisă de câțiva locuitori din Sioimosiu prin care cer suspendarea inventariului de acolo.

Toate se predau comisiei petiționare.

D. Președinte: provoacă comis. verificatorie, ca să se dea raportul. La ce Zig. Popoviciu face cunoscută că referințele comis. nepotându-se prezenta, propune ca să se proceda mai departe, în înțelesul programului.

Președ.: prezintă raportul prezidial.

Mihai Buneiu: cere raportul. La care D. Mironu Romanul se scoală și spune că raportul Ilust. Sale Dn. Episcopului conține și o listă de obiecte ce s'ar ține de consistoriul orădanu precum e p. e. despre organizarea protopresbiteratelor s. a. l. prin ce vede a se vatăma drepturile acelu consistoriu.

Ilust. Sa D. Pres.: demonstrează prin statutul organicu, că toate cele amintite în raport cadu în sfera sa prin, ce nu află vatămate drepturile consistoriului orădanu.

Borlea: de și nu e acestu obiectu la ordinea zilei totuși voescu pe scurtu a face o observație la referința D. M. Romanul și anume: Dn. dice, că organizarea protop. e unu lucru particulariu, ce cade în sfera consistoriilor concernate; înse eu după parerea mea cugetu că organiz. prot. trebuie să fie asemene în întregu diecesă, era nu în districtul Oradiei într'un chip și în al Aradului înaltu; de aceea consistoriul din Orade are numai de a face proiectu în cauză această, și alu subscrie consistoriului eparchialu din Aradu spre orientare.

Ioanescu: face atenție sinodulu ca să nu se lase în discuții speciale acum, cându se cere raporturile ce se fac cu răbdare până le va subscrive comisiunile spre discuție speciale.

D. M. Romanul: prezintă raporturile din partea consistoriului Oradann.

o putem numi creștere în înțelesul de adă la cuventului: fiul învâță de la părinții săi pentru că astă îi o impune legea dezvoltării sale spirituale.

Cu dezvoltarea statelor se descoperă conștiința despre trebuința creșterii și anume mai cu seama prin cele mai însemnate două forme a vieții sociale: prin viața ostășească și religioasă. Persii, spartanii și ceilalți au mult de a se bate; trebuie să-și învețe copiii ca să se știe, bate pe cându vor fi fetiori, magii, brahminii și ceilalții, au să susțină ordinea religioasă; trebuie să-și învețe copiii, ca să cunoscă misterele religioase, spre a putea conduce mai departe. — În aceste două forme a vieții a fostu restrânsă creșterea în întregul timp anticu: ea a fostu castă și produsă de interesele de susținere a castelor. — Pe lângă toate că pare neînstructiv acestu stadiu a creșterii, vedem expresie în elu cele două mai mari principii a creșterii: că creșterea are unu scop, adică e chemarea

publică a individului; și că creșterea trebuie să fie sistematică și acomodată acestei chemări. — Aceste principii sunt de atunci până adă fundamentul logic al creșterii: celu ce crește, voiesce să facă din celu crescutu unu om după placul său și toată activitatea lui este său trebuie celu putându să fie condusă de această voință.

Acasă pusețiune izolată a creșterii s'a chimbă în cătu-va în viața socială a romanilor.

Ca toată viața mai târziu, Asia a fostu și cultură romanilor unu complex rezultat din diferite influențe a lumii antice, cu care au fostu ei în atingere. Dezvoltarea spirituală a romanilor a fostu influențată nu numai de greci, ci și de cea mai mare parte a popoarelor civilizate din Asia: toată viața lor socială nu e decât unu reflexu a lumii de atunci; ei au fostu focul culturii antice. — Asia vedem apoi și creșterea la ei mai generală, înse coruptă: ea trece din mâinile părinților, cari

Presind.: propune ca tóte r'aporturile se se predee comisiuniloru in sfer'a carora cadu.

Mihaiu Besanu dice cà de ór'a ce e vorba despre r'aporturile consistoriale, ar fi de parere cà acei membrii a comisiuniloru, cari suntu si asesori consistoriali se nu perticipe la desbaterea reporturiloru. ei in lorulu loru se se alege altii.

Acést'a parere partininduo mai multi, se decide: ca pentru reviderea reporteloru consistoriale se se aléga comisiuni noue. Si asia se alege pentru resortulu bisericescu: Joanu Tieranu, Petru Chirilescu, Petru Cermen'a, M. B. Stanescu, Georgiu Dringo. Pentru resortulu scolariu: Ioanu Ratiu, Lazaru Ioannscu, Mihaiu Buneiu, Nicolau Zigrea, Teodoru Halicu, Ioanu Bic'a. Pentru resortulu episcopescu: Vincentiu Sierbanu Andreiu Machi, Georgiu Hornoiu, Paulu Rotariu, Dionisiu Cadaru si Isidoru Popescu.

Presentenduse referintele comis. verificatóre d. J. P. Desseanu reportéza despre rezultatulu din partea comisiunei respective, propunandu de verificati pe urmatorii deputati: Mironu Romanulu alesu in cerculu Vasicolui; Paulu Vasiciu in Temisiór'a Andreiu Machi in buteni; Nicolau Zigrea in cerculu Oradii de diosu; Stefanu Borosiu in a Pestesiuului; Constantinu Gurbanu in a B.-Ineului.

Propunerea comisiunei se primesce, si susu atinsii

au de lucru cu forulu, in manele selaviloru, cari de siguru nu sciu, ce voiescu, sèu de sciu, nu facu, cum ar' trebui si ar' fi facutu unu parinte. Crescerea romana a resultatu din coruptiunea romana si crescerea corupta a romaniloru a coruptu viét'i a romaniloru.

Lumea, tóta cultur'a omenimei erá concentrata in Romani si Romanii decadeau: tóta omenimea erá se decada, déca nu ar' fi venita pentru ea mentuirea in crestinismu.

Crestinismulu nu erá si nu e, ce a fostu si e magismulu, braminismulu ori politeismulu: elu nu avè misterie, ci adevèruri: cuventulu lui nu erá secretu, ci consciint'i'a tuturoru: elu a reformatu din fundamentu intrég'a viét'ia sociala a lumii crestinsate. — Nu pentru dogme, nu pentru moralu au fostu goniti crestini; nu pentru credint'ia au pasitu martirii pe aren'a amfiteatrului Romanu: Romanii nu s'au interesatu de dièime; ei neci nu o au cunoscutu-o; au ignoratu-o; pentru ei a fostu ea in sta-

deputati se dechiara de catra sinodu de verificati.

Dupa acést'a notarii sinodali cetescu reporturile presidiale: care tóte se predau comisiuniloru concerninte.

D. Mironu Romanulu: referéza numai pe scurtu despre starea scóleloru din districtulu Oradiimari, aratandu totu odata pedecelè pentru care nu s'a potutu face prea multu pentru inaintarea invetiamentului. Spune cà pàna a cuma totu districtulu e impartitu in 9. inspectorate si cumcà s'a facutu dispusetiune pentru infiintiarea reuniuniloru invetiatoresci; afara de acést'a sa facutu pasiu la guvernulu pentru catedrele de chatecheti la gimnasiulu din Beiusiu Oradea mare si Salont'a. Statistic'a scoleloru e urmatórea: 217 scóle cu 212 invetiatori; cu 17.270 scolari dintre cari numai o minoritate nu prea insemnata cercetéza scól'a regulatu.

Dupa cetirea reporturiloru Ilust. Sa D. Pres: face unu proiectu de conclusu, in privint'i'a ajutoriului votatu de dieta pentru biseric'a orientala propunandu ca se se fáca o representatiune càtrà ministeriulu de cultu, prin care se se indegetedie ca la impartirea sumei de 50.000 intre romani si serbi se iee in consideratiune cà serbii numera numai 400.000 suflete si dispunu cu unu fondu de 3 milióne pana candu romanii fiindu unu milionu de suflete si nu dispunu de neci unu fondu: se fia cu privire la aceea cà dieces'a aradana are cu 200.000 suflete mai multe de càtu cea caransebesiana si pe lauga acésta are doue consistorie.

diulu decadint'iei morale unu obiectu de petrecere: loru nu li-au pasatu déca voiesce cine-va a crede ori ba in atare si atare adevèruri. — numai loru se li deie pace. Ce cu totulu altele au fostu motivele goniriloru crestinesci. — Crestinismulu profesá amoru fratiescu, egalitate intra omeni si dreptate in ceriu si pe pamentu; elu nu cunoscea imperatu si ostasiu, nu domnu si servitoriu, nu avutu si cersitoriu, nu patriciu si plebeu: crestinismulu privia pre toti ómenii ómeni de si ómeni egali in fiintia — si ast'a nu li-au placutu Romaniloru, fiindu-cà a fostu o revolutiune contra intregei ordine sociale a loru.

In daru a fostu inse resistint'i'a! — lumea a voitu sè se desvolte si lumea mentuita s'a desvoltatu.

(Va urma.)

Joanu Slavici.

Propunerea acést'a aflanduse de fôrte urginta se primi enblocu.

Se alésa Dlu Paulu Rotariu de notariu in loculul I. Grosescu care prin o telegrama a renunçiatu dela mandatu.

I. P. Deseanu face o propunere in privinti'a fundurilor si respective a masei lasamentale a Elenei Birta n. Ghiba in nescu cu reportulu senatului consistorialu episcopescu.

Dlu M. Besanu propune ca se se faca instructiuni pentru manipularea corecta a oficiului preotiescu.

Se transpune la com. organisatórie. Siedinti'a se inchiã la 2 ôre d. m.

REPORTULU,

asesorului consistorialu Ioane Popoviciu-Desseanu.

Relativu la organisarea si fondarea unui institutu de invetiamentu mai innaltu pentru Eparchia aradana.

Prin decisulu consistorialu de sub Nr. 764/E. 28. sum provocatu se facu unu proiectu mai respicatu despre modurile posibile si corespundietorie inprivintia organisarei si fondarei unui institutu generalu de invetiamentu mai innaltu pentru eparchia intréga, conformu decisului sinodale de sub Nr. prot. 112/1570.

In meritulu acést'a amu onóre a-mi substerne proieptulu. si a me rogã se binevoiti acel'a alu luã sub desbatere in uua siedintia consistoriala estraordinaria, si a-lu inainta sinodului eparchialu spre pertraptare ulterioara.

Proieptulu se referésece I. la organisarea II. la fondarea institutului de invetiamentu mai inaltu pentru intrég'a eparchia aradana, precum urméza:

I.

Organisarea.

1. Institutulu va portã titlulu de „scóla mare romana eparchiala greco-orientala in Aradu“

2. Loculu institutului va fi cetatea lib. reg. Aradulu vechiu.

3. Institutulu va cuprinde in sine gimnasiulu inferioru si superioru, — preparandia — theologia, si facultatile academice de drepturi si filosofia, precum si scólele reali si politehnice.

4. Fiindcã aceste ramuri de invetiamentu a le institutului tóte deodata. din lipsa fondurilor necesarii, in fapta nu se potu introduce; asia dintre aceste mai nainte se voru radica cele de mai urgintia, — éra infintiarea faptica aceloru - late ramuri si facultati. se va face si continua una dupa alta, in decursulu timpului viitoriu.

5. Inceputulu se va face cu radicarea unui gimnasiu inferioru si superioru (Lyceu) care deodata va cuprinde in sine si preparandi'a, theologi'a si clasele normali in urmatoriulu modu: a), spre substituirea institutului separatu de preparandia, se va stabili unu numeru minimalu de clase gimnasiale, in care pre langa ceelalte studii preparandiale, care si altu feliu de sine voru fi propuse ca studii gimnasiali, se voru propune si studiile specifice — pedagogice si rituali ca studii obligate.

b. De-ôre-ce afara de studiile specifice, theologice, tóte ceelalte studii propuse afara de aceste in institutulu clericalu, se propunu si in gimnasiu, — asia pentru cursulu theologicu dupa absolvirea gimnasiului se va mai stabili, dupa recerintia unulu séu doi ani, — potendu-se anticipa propunerea uneloru studii theologice, séu ca studii obligate pentru toti studentii de confesiunea nóstra, séu numai pentru cei resolviti spre carierea preotiésca, dejã si in clasele gimnasiale VII. si VIII.

c. Clasele normale in legatura cu gimnasiulu deodata voru servi si de scóle de esercitiu pentru preparandii si clericii absoluti, prin ce provederea loru cu invetiatori se va poté midiloci cu spese bagatele.

6. Prin astu-feliu de contopire respective lagatura a preparandiei, teologiei si claseloru normali cu gimnasiulu se va midiloci una economisare insemnata in numerulu profesoriloru receruti dupa sistema separata de astadi la preparandia, teologia si la clasele normali.

7. Langa acestu institutu se va infintia si unu alunneu unde studentii seraci pe langa o taxa fôrte moderata se fie provediuti cu prandiu si pane.

II.

Fondarea.

Spre acoperirea speseloru procurarei edificiiului recerutu si spre garantarea salarieloru profesoralu si altoru erogatiuni necesarie pentru institutu se propunu urmatórele mesuri:

1. Tóte fondurile scolarie existente precum suntu fondulu clericalu, fondulu preparandialu etc. se voru contopi intru unulu si acelasi se va numi fondu scolaru generalu eparchialu.

2) Sustinerea si sporirea acestui fondu se va continua:

a) prin incasarea ne amanata a tuturoru restantieloru din Auct'a scolaria si a baniloru din tasurile

menite pentru institutul clericalu si preparandialu.

b) prin continuarea incasarei regulate a acestor venituri si pre viitoriu.

c) prin tacsele decretelor preotiesci si invatitoare;

d) prin tacsele examenelor de calificatiune;

e) prin tacse procentuale normisande dupa veniturile beneficale a le preotiloru parochiali si invatitoare, precum si dupa salariile altor functionari bisericesci eparchiali;

f) prin eiectarea unei contribuii directe extraordinarie ad hoc, asupra tuturor crestinilor de religiunea noastra din eparchia;

g) prin oferte benevole provocande din partea comunelor bisericesci si politice, precum si de la alte corporatiuni morali, si de la individi privati din si afara de eparchia;

h) prin resolvirea fondurilor intravilane destinate curtei episcopesci si caselor preparandiali si parochiali de langa biseric'a catedrala, spre radicarea unu edificiu cu 2 etage destinat institutului din cestiune, — care edificiu despre o parte aru servi de localitate pentru institutu, era desupra alta parte prin duchenele (boltele) arangiande giur in pregiuru aru aduce unu venitu considerabilu;

i) prin intrebuintierea unei parti anumite a fondului generalu eparchialu, si in fine;

j) prin alte ori ce venituri accidentali destinate fondului scolariu eparchialu.

Sum de credintia firma, ca deca reprezentantia si iurisdicțiunea eparchiala inpreuna cu clerulu si poporulu din eparchia si cu confratii nostri de aceeași religiune si natiunalitate din alte parti voru nesui cu zelu si credintia cãtra acestu scopu presantu „scola mare eparchiala aradana“, va fi fondata si infiintata mai eurendu de catu la prima curetare s'aru pote astepta. — Dumnedieu se ajute! Remanu cu tota onorea in Aradu, 15. Apriliu 1871.

Ioane Popoviciu-Desseanu.

asess. consist. si deputatu la sinodulu eparchialu.

Despre canonulu marturisirei si alu pocaintiei.

Decumva voimu a trata despre articuli credintiei bisericele nostre greco-orientale ortodosse. carii i-a practisatu ea dela intemeierea ei pana astadi. atunci trebuie se alegemu cei mai atacati si sublimi. E sciutu ca impregiurulu celei mai frumose pome bombae mai

multi vespi, si asupra celui mai incarcatu pomu sbora mai multe petri!

Nu esista articulu de credintia in biseric'a noastra ortodossa, care nu s'ar' afla inradacinat in cea mai intima natura a omului; si prin urmare precum existenti'a noastra nu s'ar' fund'a pre vreunu simtiu inascutu cu noi, seu din sacramentulu marturisirei si pocaintiei. Marturisirea si pocainti'a, precum in genere crestinismulu a descoperitu pre omu omului, aceste i-au cuceritu preste totu aplicatiunea si increderea, aceste au imprimatu pre omu semnulu lui Domnedieu, si l'au curetitu de tota intinatiunea si rugina, aceste au descoperitu bas'a fundamentala naturala, pe care s'a radacatu invetiatur'a supranaturala Domnedieesca.

Si intru adeveru, decumva voimu a castiga despre noi, unu conceptu mai chiaru si mai dreptu, atunci trebuie se primimu despre noi judecat'a altor'a, si e delipsa ca asia se ne punemu pre noi insine inainte dupa cum cere judecat'a acelora, va se dica; trebuie se ne supunemu judecatii altora. Acest'a si atunci sta, deca aceia sunt supusi asemenelor slabituni, pentru ca ceea ce nu vedemu in noi pentru superbi'a si orbi'a mintei nostre. aceea vedemu in altii asemenea noue. „Cine vede painulu in ochiulu vecinului seu, acela nu simte barn'a in alu seu“ Mateiu c. 7. v. 4. 5. „Quid tu? — nullane habes vitia? . . . Ignoras te? an ut ignotum dare nobis verba putas? — Ego met mi ignosco, Maenius inquit; stultus et improbus hic amor est, dignusque notari“ Horatius satira 3. lib. I.

Acumu, deca marturisirea omului peccatosu inca produce asia rezultatu mare, catu va produce aceea deca astfelu de individu e unu omu intieptu si incatu permite natur'a noastra. e scutitu de peccatele acele. carora noi suntemu partasi? Deca acela e trezu la minte, si patruusu de santieni'a lucrului? Deca acela e deprinsu si educatu in pras'a si invetiaturile bisericele nostre crestine. a carui zelu lau consumatu de totu? Deca acela are consciintia ca intre starea sufletului nostru, si alu lui, si intre judecat'a aducanda despre noi, se nasce oresi cari relatiuni, cu unu curentu deca acela e fiinti'a vietii? catu rezultatu — dicu — va produce atunci?: si cu adeveratu atunci ni se va incurgia si scutura din lancedime eunoscinti'a sufletului, si va misca tote peccatele din adanculu inimei nostre, care s'au prasitu, si anotatu acolo, ca monstrurile pe fundulu oceanului fara ea se i fia perturbata suprafacia si-le va evoma inaintea marturisorului! Dupa cum dice Origenes „Cum se acuseza pre sine omulu si se marturisesce, deodata evoma si peccatulu

si se curetiesce de tóta morbositatea. — *Dum accusat semet ipsum et confitetur, simul evomit et delictum, atque omnem morbi digerit causam* (Origenes Thom. II. in psalm 37.)

Câti ómeni suntu cari se cugeta pre sine a fi in cea mai buna si mai curata stare a sufletului, dar' o marturisire buna, oh! ce pete afla in acel'a si încă de acele, de care mai nainte neci nu aru fi indresnitu a presupune, si care i-aru miciorá stima si pretiurea de sine ensusi.

Astfelu marturisirea, nu numai cà e cuvintiósá in sine, ci totu deodata e modrulu prin care ne cunoşcemu pecatele nóstre, si medicin'a prin care ni esoperamu pocainti'a si insenetosierea nóstra; de unde urméza cà nu numai pentru aceea trebue se ne marturisiru pecatele nóstre ca se-le cunoşcemu, ci cunoşcundule si simtiendu greomentulu loru se-ne si nisuiamu a face indestulu pentru ele, si a spori fapte bune.

De si fundatoriulu crestinismului Domnulu si Mantuitoriulu nostru Isusu Cristosu fiulu lui Domnedieu a' fundatu un'a adeverata santa apostolica si soborniesca biserica; si de si cu timpu din sinulu unei, adeverate, sante apostolicesci si sobornicesci biserici, s'au desbinatu mai multe secte care séu peste totu séu in parte au reiciatu mai multe asiediaminte a bisericeii apostolice primitive, precum calvinii si protestantii, cari intr'alte sacraminte, au reiciatu si sacramentulu marturisirii; totusi cei mai de renume barbati ai loru au cunoscutu necesitatea acestui sacramentu, si l'au enumeratu intre cele mai de frunte virtuti si asiediaminte crestinesci. Astfelu *Voltaire*, carele a fostu unulu dintre cei mai mari cartitori asupra lui Cristosu si a bisericeii lui dice: „*Cà intre tóte guvernele, celu mai bunu ar' fi guvernulu theocraticu, in care de tribunalulu judecatorescu, ar' trebui pusu marturisirea*“ *Voltaire hist. philos. tom III.*, si in altu locu „*Acést'a (adeca: marturisirea) e celu mai bunu medilocu, de a indatora pre inimile vatamate spre iertare,*“ *Voltaire Diction philos. art. chatechisme de cure.* Ér' unu altulu cartitoriu *Rousseau* dice: „*Câte re'ntórceri si despagubiri, castiga marturisirea la crestinii ortodocsi.*“ *Rouseanu Emile tom. IV pag 58 a. 1793.* — Asemene unu protestantu englesu meditandu despre demnitatea acestui sacramentu, si acufundatu in cugete, esclama: „*Oh! câtu demare garantia e acést'a (marturisirea) pentru inplinirea datorintieloru Domnediéesci si cetatianesci! Aci nu inaintea tribunalului omenescu ci alu lui Ddiu, se reguléza cunoşcinti'a sufletului; aci nu judele acúséza pre celu*

pecatosu, ci pecatosulu se acúséza pre sine. — *Si precandu aci credintiosii celoralalte confesiuni, numai cam asia se esamina, se judeca si se desléga pre sine însusi, pre atunci credintiosii ortodocsi, se esamina in celu mai strictu modu prin altulu, judecat'a o ostépta din ceriu, si suspina dupa o deslegare consolatóre, in numele maestatii divine, care séu i-se va dá séu i-se va nega.* — *Aci auctoritatea stapanului nu degenera in despotismu neci libertatea poporului in desfranare, aci judecatoriulu judeca nepartialu dreptu si fara interesu, aci preotulu e mai cu ocuratétia si zelu, in oficiulu seu; ostasiulu mai credintiosu, supusulu mai de omenia, si capeteniele mai cinstitóre de dreptate* *Fitz Villiam Letres d' atticus pag 181-182.*

Se audimu si pre faimosulu si invetiaturu protestantu *Leibnitz* „*Nu se póte nega cà acestu asiediamentu (marturisirea) e demnu de intieptiunea lui Ddiu, si neci unulu nu e mai frumosu si demnu de lauda in religiunea crestina, spre a carui vedere, Chinesii si Iapanii s'au rapitu in admirare; marturisirea pre fórté multi ii re'ntórcé dela reu, si mai virtosu pre aceia in cari nu s'a inradacinatu tare pecatulu; éra celor'a caduti le intinde mangaere.* — *Pentru aceea pre preotulu marturisante in scaunulu marturisirii, lu-privescu ca celu mai mare instrumentu a divinitatii, intru elaborarea mantuiri sufletului; sfaturile lui, (a preotului) reguléza dispuşetiunea sufletului, elu recunósce cu noi smintele nóstre, prin care ne indemnamu la fapte bune, elu (se intielege preotulu) ne admoniaza a repara reulu causatu prin sminta, si a restitui bunulu luat, elu séu vindeca, séu stramuta in o stare mai dulce sufletulu nostru celu decadiutu, si déca in lumea acést'a nu putemu gasi mai pretiuitu si mai nobilu objectu, decatu prétenulu bunu si credintiosu. Oh! cum se te numescu atunci marturisire, candu ca unu sacramentu divinu ai pusu credintia si juramentu ca se ajuti omenimea din cadintia!?* *Leibnitz Systema theologicum de confessione.*

Astfelu e marturisirea!

Si ast felu fiindu, nu s'a potutu ca indata la inceputu se nu se fia introdusa prin judecatorii si filosofii ginteloru! pentru aceea urmele si trasurile ei liniamentale le aflamu la tóte poporale antice.

Moise a fostu celu din taiu carele a ordinaru si propusu marturisirea publica si adeverata (cartea III. c. 5 v. 1-19, c. IV v. 5)

Marele legiutoriu si istoricu a Indieniloru antine i, dice: „*Decâte ori adeveratu si de sine însu-si si-marturisesce pecatosulu pecatele sale, de atâte ori se desbraca*

de acele ca sierpele anticu de pielea sa" (*Lois de Menu fils. de Brahma tom III cap. 9*)

Urmele marturisirii le aflam si la Romanii antici: „a-si marturisi peccatele sale, e semmulu vindecarii, se ne desteptamu dara, ca se ne marturissimu peccatele nostre“ dice Seneca: epistola 53. „vicia sua confiteri sanitatis indicium est. Expergiscamur ergo, ut errores nostros, coarguere possimus“ (confert Epist. 411.)

Ce se dicu despre Greci? pe templ'a oraculului Apollo din Delphos era scrisu; „nosce te ipsum.“ ce va se dica acest'a alta decat'u marturisesce? .

Se mai audimu pe parintele filosofiloru Socrates „Ori si cine care a comis nedreptate, singuru de sine trebuie se marga la judecatoriu, unde elu astepta judecata merit'ia, — acusesc singuru pre sine, descoperi peccatele sale, si se le aduca la lumina, ca asia se dobandesca pedepsa si vindecare. . . Sie-si singuru fie-si acuatoriu, si nimica se nu crutia, seu se-i fia frica a descoperi marturisoriuului: ca nu cumva in urma reulu sufletului se se prefaca in rana nevindecatoria“ *Platon Georgius cap 36.*

Oh catu o ar'u fi admiratu Socrates marturisia crestina! si catu e de mangaitoriu pentru noi crestinii, caci prin credint'a noastra ne vedemu in posesiunea tuturor bunatiloru acelor'a, cari mintea filosofiloru antici numai a presimtitu!

Asemene idei nutrindu marturisia; precum mai susu s'a disu, urmele ei s'au aflatu in tote timpurile si la tote poporele care au primitu descoperirea si alungarea secretelor. Er' de prezinte se afla la „*Brahmanisci in India si China; la Dela Samaisu in Tibetu, in Iapania, la Turci in Asia, ma si la locuitorii strevechi ai Americii.*“ *Effremoff Journal du Nord saint Petersburg 1807.* (Va urma)

Joanu Damsia.

VARIETATI.

** (Scire electr. partic. a „Feder.“ *Datu in Siebesu in 15. Apr. la 9 ore 40 min. de maneti'a*). Conferint'a, una suta trei, dieci membri, fruntea inteligentiei, dupa desbateri serioase in trei sedintie, facundu conclusele unanime declara a tiené neclatitu la independint'a si autonomi'a besericei romane greco catolice, nesuferindu ingerintia straina; conclusele congressului catoliciloru magiari, privitorie la biseric'a romana tindiendu a vatema drepturile ei, nu le si nevalide. Adresa prin siese deputati metropolitului; petitiune prin duoi-spre-diece deputati domnitoriuului, pre calea ministrului responsabilu, pentru nulificarea concluseru privitorie la biseric'a romana si pentru neimpedecarea convocarii prossime a congressului greco-catolicu. Armônia deplina, vointia resolutissima, entusiasmu generalu.

Proprietatea si editur'a teologiloru aradani.

** In Bavaria guvernulu prin ordinatiune regesca a. opritu Archiepiscopulu din Bambergu publicarea resolutiunilor sinodali, mai virtosu dogm'a de infalibilitate, respective i-a denegatu trebuintiosulu „*placetu*“ regescu.

** *St: Petropole.* Mai tote foile straine adevrescu, cumca reunitulu scrietoriu germanu dr. *Aloisiu Pichler*, care acuma de diumatate de anu se afla in bibliotec'a imperat'esca din St. Petropole ca bibliotecariu, a furata din acea biblioteca 5,000 bucati de carti din cele mai insemnate, in pretiu de 15,000 ruble si mai multe manuscrisuri in pretiu de 60,000 ruble de pe care a fostu si stersa subsemnatur'a imperat'esca. Observanduse inse cumca bibliotec'a din di in di totu scade, s'au pusu pazitori si acestia avéu demandatiune, ca se nu lase a intra pre nimene in launtru cu vesmentu duplu numai pe dr. *Pichler*, inse si la elu se fie cu atentiune Intr'o die candu dr. *Pichler* voia a merge acasa pazitorii observara, ca cabatulu lui e prea bine asediutu pe spate, si unulu dintre ei lu-pipa la spate si se convinsa cumca elu are acolo carti, dupa aceea lu prinsere frumosu si-lu aretara la loculu competente; se tramise la elu indata investigatiune si aflara ca elu e furulu. Acuma cartile tote erau pachetate si adresate catra Rom'a. dr. *Pichler* se dice ca e membru la societatea iesuitoru.

** *Din Rom'a.* Pap'a Romei e morbosu, medicii lu-consoléza ca peste putinu timpu si-va recastiga sanatatea, inse pe langa totu morbulu, si-tine programa de a se preumbla pe strade cu caruti'a la orele indatinat. E semnu ca Rom'a e in linisce.

** *Din religunea Brahma* in India care contine in sene nesce articlii tote superstitiosi si periculosi pentru sulusu femeescu, in intiesulu carora ferneea dupace-i more barbatulu, trebuie se se ardia de vie in focu; prin guvernulu englesu s'a scosu din valóre acesti articlii. Unu babatu de litere din India deduce originea acestoru articlii de acolo, ca inainte de aceea, muerile incepusera a-si invenina barbatii, si pentru ca ei se fie scutiti de acestu periclu, s'a introdusu legea susu atinsa.

** *Resultatulu infalibilitatii papale.* Mai multi tineri dela universitatea din *Heidenberg* sau dechiaratu, ca voru parasi religunea rom. catholica, fiindu ca ei neci decum nu potu suferi dogm'a infalibilitatii.

** *Congresulu catholicu din Pest'a* si'a terminatu afacerile. Statutulu organicu votatu de maioritate nu prea multumesce pe credintiosii loru, dupa cum se dechiaru mai tote foile unguresci. Episcopii romani *Szilágyi* si *Olteanu* inca n'au absentatu, de si turm'a loru nu i-au urmatu.

** *Procesulu archimandritulu Climente Nicolau* s'a pertractatu la Curtea de Iassi in 6 Martie. Resultatulu e: ca acusatulu e condamnatu la 2 ani de inchisóre corectionala.

** *Congresulu Serbescu.* Substitutulu patriarchu alu Carlovetiului *Arseniu Stoicoviciu*, conchiamu pe 17 a l. c. si dilele urmatóre comisiune congressuala in Carloveti, pentru de a staveri atacerile, ce voru avé de a se pertracta in sedintiele congressuale mai de aproape.

Pentru redactiune: **Mihaiu Sturz'a.**

Tipariulu lui *Stefanu Gyulai* in Aradu.